

Lodsejeres mulighed for at begrænse adgang til naturområder

Naturbeskyttelsesloven sikrer almenheden ret til at færdes og opholde sig i naturen og at færdes på veje og stier i det åbne land til fods og på cykel. Men ejeren af et areal kan i kraft af sin ejendomsret i visse tilfælde disponere over arealet på en måde, så almenhedens færdselsmuligheder begrænses – også uden det kræver en tilladelse fra myndighederne. Der er dog tale om relativt få og afgrænsede tilfælde.

Naturbeskyttelseslovens adgangsregler angår veje og stier i det åbne land, skove, klitfredede og udyrkede arealer samt strande og kyststrækninger. Der er imidlertid nogle dispositioner på disse arealer, der i praksis kan begrænse befolkningens adgang. Den ene er en egentlig nedlæggelse af private veje og stier. Den anden angår hegning, tilplantning eller opdyrkning af udyrkede arealer. Den sidste vedrører hegning af nyplantede bevoksninger i offentlige skove. Dertil kommer, at lodsejeren i nogle tilfælde kan skilte mod adgang.

Nedlæggelse af private veje og stier

Som udgangspunkt kan private veje og stier uden for bymæssig bebyggelse frit nedlægges af ejeren. Er der tale om en privat fællesvej eller -sti, vil en nedlæggelse dog kræve kommunalbestyrelsens godkendelse efter privatvejlovens § 12. Naturbeskyttelseslovens § 26 a indeholder én undtagelse til den frie dispositionsret over private enkeltmandsveje og -stier. Efter § 26 a kan visse veje og stier kun nedlægges efter

forudgående anmeldelse til kommunen. Det drejer sig om:

- gennemgående veje og stier,
- veje og stier, der fører til de naturtyper, der er omfattet af naturbeskyttelseslovens §§ 22-25 (strande, skove, udyrkede og klitfredede arealer), og
- veje og stier, der fører til særlige udsigtspunkter, kulturminde o.l.

§ 26 a gælder uafhængigt af, om der er tale om en privat enkeltmandsvej eller en privat fællesvej.

Efter anmeldelsen har kommunen 4 uger til at reagere og kan træffe afgørelse om at foretage en nærmere vurdering. Hvis vejen eller stien vurderes at have en væsentlig rekreativ betydning, og der ikke findes eller etableres alternative færdselsmuligheder for almenheden, så kan kommunalbestyrelsen beslutte, at vejen eller stien ikke må nedlægges.

§ 26 a forhindrer ikke, at veje og stier gror til med bevoksning eller ikke vedligeholdes i en grad, så de i praksis bliver ikke farbare. Det står altså lodsejeren frit for at lade en vej eller sti ”nedlægge sig selv” som følge af manglende brug.

Hegning og ændret anvendelse

En del udyrkede arealer vil være beskyttede mod tilstandsændringer af naturbeskyttelseslovens generelle bestemmelser. Der er imidlertid også mange arealer, der er udyrkede i adgangsreglernes forstand, men hvor det står lodsejeren frit for at omlægge eller disponere driften af

FOTO: LASSE BANER

Adgangsreglerne forhindrer ikke, at et udyrket areal hegnes, så der ikke længere er offentlig adgang. Kommunen kan imidlertid påbyde låger i hegnet, eller hegnet helt fjernet, hvis hegningen er ubegrundet.

arealet, så det ikke længere lever op til kriterierne for offentlig adgang. Et udyrket areal kan hegnes og afgræsses, driften kan genoptages med høslæt eller andre landbrugsafgrøder, eller arealet kan tilplantes. Hvis private arealer tilplantes, vil der kun være adgang via veje og stier (figur 1).

Hvad angår hegning af udyrkede arealer, har kommunen mulighed for at tilsidesætte hegningen som ubegrundet. Kommunen kan påbyde hegnet nedtaget, påbyde etablering af stenter eller låger eller påbyde skiltning om adgangen til area-

let. Betingelsen for påbuddet er, at hegningen ikke findes rimeligt begrundet. Det begrænser formentlig anvendelsen af bestemmelsen til de situationer, hvor der ikke er græssende dyr på arealet.

Kulturhegning i offentlige skove

Efter naturbeskyttelseslovens § 23 er der adgang til offentlige skove til fods og på cykel. Ministeren har imidlertid fastsat i adgangs bekendtgørelsens § 8, stk. 2, at det ikke er tilladt at færdes i indhegnede bevoksninger, rørbevoksninger m.v. Det er sket med henvisning til naturbeskyttelseslovens § 27 stk. 3. Der er også fastsat adgangsforbud i forhold til klitter, planteskoler, gårdspladser m.v., selv om de næppe kan henregnes til naturbeskyttelseslovens skovbegreb.

Det kan diskuteres, om der er tilstrækkelig hjemmel i naturbeskyttelseslovens § 27 til dette generelle forbud. Accepteres forbuddet, betyder det, at kulturhegn i offentlige skove begrænser almenhedens adgang til de pågældende arealer.

Lukning ved fysiske forhindringer

Adgangen ad veje, stier og til naturarealer kan også afspærres eller forhindres på anden vis. Vedrørende strande og skove er det udtrykkeligt indskrevet i naturbeskyttelseslovens § 22 og § 23, at offentlighedens adgang ikke må hindres eller vanskeliggøres. Når det drejer sig om veje og stier i det åbne land, udyrkede og klitfredede arealer, indeholder loven ikke et tilsvarende udtrykkeligt forbud. Alligevel er der praksis for, at fysiske hindringer for den færdsel, som naturbeskyttelsesloven sikrer retten til på veje og stier, klitfredede og udyrkede arealer, også anses for ulovlige. Det bygger på en generel betragtning om, at lovgivningens sikrede færdselsret for almenheden skal respekteres af lodsejerne. Hvis lodsejeren opsætter kæder, bomme, låger, sten m.v., skal der derfor stadig være mulighed for den adgang til fods og på cykel,

Omlægning af driften af udyrkede arealer	Konsekvens
Hegning	Arealet er stadig udyrket, men der er kun adgang gennem eventuelle stenter, låger, led m.v.
Hegning og afgræsning	Arealet stadig udyrket, men der er ikke adgang for almenheden
Drift med høslæt eller lignende	Arealet ikke længere udyrket, og der er ikke adgang for offentligheden
Dyrkning af almindelige landbrugsafgrøder	Arealet ikke længere udyrket, og der er ikke adgang for offentligheden
Skovtilplantning under 5 ha eller uden anlæggelse af veje og stier	Arealet ikke længere udyrket, og der er ikke adgang for offentligheden
Anden tilplantning	Arealet ikke længere udyrket, og der er ikke adgang for offentligheden

Figur 1. Driftsomlægninger af udyrkede arealer, der begrænser offentlighedens adgang.

som naturbeskyttelsesloven sikrer retten til.

Der er særlige regler for fysiske færdselsregulerende foranstaltninger på private fællesveje, hvor der jo er flere vejberettigede. For det første kræver de politiets forudgående godkendelse efter færdselslovens § 97. For det andet kan kommunen efter privatvejlovens § 14 kræve bomme, kæder, sten eller andre færdselsregulerende foranstaltninger ændret eller fjernet. Det gælder, hvis de efter kommunens mening medfører, at den private fællesvej ikke er i god og forsvarlig stand i forhold til de vejberettigedes færdsel.

Naturbeskyttelseslovens adgangsregler regulerer ikke lodsejernes vedligeholdelsespligt på veje og stier m.v. Væltede træer, der blokerer en skovvej eller markvej, kan altså ikke kræves fjernet i medfør af naturbeskyttelseslovens adgangsregler. Det samme må gælde forringelser af vejenes fremkommelighed som følge af almindelige driftsmæssige dispositioner – opkørsel af markveje, efterladt af hugstaffald i skove m.v.

Lukning ved skiltning

Lodsejeren kan ved skiltning i mange tilfælde også lovligt indskrænke befolkningens adgangsmuligheder i forhold til de generelle regler, der ville gælde uden den pågældende skiltning. Det gælder f.eks. altid på veje og stier i private skove under

5 ha, men også i flere tilfælde på andre veje og stier og på udyrkede arealer. Typisk skal adgangs begrænsningerne imidlertid være begrundet i, at der afholdes jagt eller foretages landbrugs- eller skovarbejde. Andre begrundelser kan være, at færdslen giver gener for ejendommens erhvervsmæssige drift, gener for privatlivets fred eller er nødvendig for beskyttelsen af dyre- og planteliv.

Der skal efter gældende praksis relativt megen gene til, for at befolkningens adgang kan indskrænkes med henvisning til beskyttelse af privatlivets fred. Generelt accepteres den begrundelse kun, hvis det ikke er muligt at skærme mod indblik o.l. Derimod er spillerummet for begrænsning af adgangen på grund af erhvervsmæssige gener større.

Cykling kan også forbydes, hvis det f.eks. medfører særlige problemer i skove eller på veje og stier uden for skove. Endelig kan private skove under 5 ha frit lukkes helt for offentligheden – her kræves ingen særlig begrundelse.

Lasse Baaner og Helle Tegner Anker, Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomi, KU

Kilde

Lasse Baaner og Helle Tegner Anker, 2019: Indskrænkning af befolkningens adgang til naturen – regler og retlige rammer. IFRO Rapport nr. 286.